

Oponentský posudek k magisterské práci Bc. Kryštofa Blahoty

Kulturní a ekonomické vlivy z České republiky působící v rumunském Banátu

(Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.)

FHS UK

Vypracoval: Mgr. Yasar Abu Ghosh, Ph.D., 22.09.2023

Diplomová práce Kryštofa Blahoty má za cíl postihnout proces změn, kterým prochází obyvatelé české krajanská vesnice v Banátu pod vlivem „rozvojového“ záměru, který se zde realizuje v posledních cca 15 letech. V úvodní teoretické části autor nabízí zrychlený přehled antropologické literatury postsocialismu. V některých případech dospívá k tomu, že autoři zaznamenávají jevy, které jsou podobné tomu, co zaznamenal on (např. utváření skupin nových elit podle S. Samsona), jindy rozeznává určitou heuristickou hodnotu konceptů a teorií pro jeho vlastní analýzu (např. politizace kapitalistických dogmat u K. Verdery), v jiných případech naznačuje hypotetickou souvislost mezi popisovanými jevy v literatuře a tím, co zaznamenal ve zkoumaném prostředí („blat“ podle Hanna).

Když autor ohlašuje, že předmětem jeho zájmu jsou ekonomické procesy ve vesnici Eibentál a vlivy aktérů těchto procesů, není úplně zřejmé, co je na takovém tázání antropologického a jak k tomu lze přispět etnografickým bádáním. Konkretizace badatelských otázek na úvod metodologické části (s. 12) bohužel také nezni jako antropologicky relevantní („identifikace ekonomických činností“, bariéry a příležitosti pro ekonomický rozvoj v Eibentálu). Jistou antropologizaci tématu naznačuje zaměření na vliv transnacionální migrace na obyvatelstvo a s ním související nové „kulturní praxe“, ovšem bez konkrétnějšího výkladu.

V metodologické kapitole mě zaujaly 2 momenty. Z formulace autora se zdá, že jeho postavení výzkumníka bylo spíše zpochybňované a byl z mnoha stran vystaven podezřením. Druhý moment představuje zmínka o šedé ekonomice a jeho etická dilemata z participace na nich, která se mu zdála v rozporu s etickými zásadami výzkumu. Oba momenty jsou příliš závažné na to, kolik jim autor věnuje v metodologické části prostoru. Úvodní konstatování jsou následována odkazy na obecné poučky z učebnice kvalitativního výzkumu nebo na etický kodex CASA.

Empirická část diplomové práce je nejrozsáhlejší a zároveň nejspornější. Kdybych měl za autora zformulovat to, co představuje relevantní „napětí“ ve skutečnostech, které popisuje, tak je to utváření třecích ploch v představách a realizovaných snahách obydlí Banát jinak, než jako tomu bylo dosud. Toto napětí sem přináší jak reemigranti, tak kulturní a obchodní agenti (neziskovky a Kluci z Banát). Třecí plochy nepředstavují nějaké dramatické střety a už vůbec ne násilné. Mohou ale být vhodným prostředkem pro to rozeznat a rozklíčovat postoje a jejich spojitost s „identitami“ a zájmy aktérů. Zbývá posoudit, jak se toto autorovi daří na úrovni popisu a analýzy. Z tohoto hlediska se mi zdála klíčová podkapitola o reemigrantech, zejm. s. 36-38, kde autor sleduje střet mezi představami o kultuře. V klíčové pasáži, kde hovoří o tom, že místní vnímají kulturu specificky, toto vnímání nijak pozitivně nepřibližuje. Naopak postoje a představy jiných skupin aktérů, reemigrantů nebo kulturních interpreneurů, zachycuje. A zdá se mi, že to je příhodné pro celou analýzu: nevyvážené zachycení postojů

místních, stálých obyvatel, a těch (staro)nových, které posiluje pocit o pasivitě těch prvních, i když autor deklaruje jako svůj záměr pravý opak. Následující podkapitola o krajanském sdružení toto nijak nenarušuje, protože jej popisuje jako více méně odtržené od všedností a zaměřené na legitimní politickou sféru. Předposlední kapitola 4.3.2., která zdánlivě má přinést upřesnění, bohužel staví na zveličování zjištěných skutečností (festival jako platforma pro mezinárodní kontakty, návštěva bývalého ministra jako příklad mezivládních kontaktů apod.).

Jinou třetí plochu představují ekonomické aktivity. Klíčovým aktérem je v této oblasti projekt Eibentál, uváděný postupně v život Kluky z Banátu. Podle autora je hlavní strategií tohoto uskupení přinášet změnu skrze ekonomický vliv. Jak správně autor poznamenává, je to strategie vepsaná do „rozvojového diskurzu“, která je uplatňována globálně s podobnými prostředky, a i podobnými dopady. Autor často zmiňuje transnacionální aspekt jako klíčový pomocný faktor těchto aktivit. To ovšem není přesně vyargumentováno. Nejde se ubránit připomínce, že transnacionalita je v popisované případě trochu jiná, než jak bývá obvykle nahlížena, protože ve sledovaném případě se jedná o aktivity mezi „krajany“. Tato nuance by si zcela určitě zasloužila nějakou reflexi.

Podobně autorovo zacházení s konceptem neformální ekonomiky (chybně označovaný jako „informální“). Takové aktivity samozřejmě vznikají jako vzdor, jako způsob, jak obejít autoritu státu apod., ale směnný kurz není způsoben tímto faktorem. Mohl by být, ale muselo by to být robustněji doloženo, jinak to může být, stejně jako to známě z řady pražských směnárén, projev tržních vztahů. Stejně tak není jen tak možné dávat snahy o standardizaci podnikání, kterou razí Kluci z Banátu, jako záměr o legalizaci podnikání a jeho formalizaci. Empirická část je doprovázena celou řadou takovýchto nedořečeností, nedotažených zkoumání a jejich ztotožnění se zdánlivě vhodným konceptem jim přesvědčivost nedodávají.

Diplomová práce Kryštofa Blahoty je po formální stránce zdařilá, text je psaný kultivovaně a bez výrazných pravopisných chyb, je přehledně strukturován. Autor zpracoval relevantní teoretické a konceptuální zdroje v neobvyklé kvantitě. To vše svědčí o tom, že text splňuje požadavky na diplomovou práci. Vzhledem k výhradám zmíněným výše jí ovšem nemohu hodnotit lépe než jako *dobrou*, to je za 3.

Yasar Abu Ghosh

